

Molnár András

Kossuth Lajos és Zala megye kapcsolata, 1836-1848

Zala megye állásfoglalásai
a Törvényhatósági Tudósítások ügyében,
1836-1839

Kossuth Lajos, a fiatal zempléni ügyvéd, aki egy távollévő mágnás megbízottjaként vett részt az 1832/1836. évi pozsonyi országgyűlésen, azzal szerzett magának hírnevet és elismerést, hogy Országgyűlési Tudósítások címmel politikai közlőnyt adott ki. A cenzúra megkerülésével szerkesztett, kézírással másolt és magánúton terjesztett lap ellenzéki szellemben tájékoztatta és formálta a közvéleményt, valamint népszerűsítette a liberális reformelképzeléseket és reformereket.

Kossuth a pozsonyi diéta berekesztése után, 1836. július elsején új vállalkozásba fogott Pesten. Ekkor indította meg Törvényhatósági Tudósítások című kéziratosságot, amelynek célja az országban szétszórta, egymástól elszigetelten tevékenykedő ellenzéki erők összefogása, ill. a reformerek lépéseinek összehangolása volt. Kossuth új lapja a vármegyék üléstermeiben zajló politikai vitákról, és az ott hozott döntésekről, ill. ellenzéki állásfoglalásokról tájékoztatta az ország közvéleményét. (Ezekről akkoriban egyetlen más lap sem adott hírt.) Tudósítói rendszerint az egyes megyék ellenzéki vezetői voltak, többségüket még a pozsonyi országgyűlésen ismerte meg. Kossuth zalai tudósítója Deák Ferenc lett, aki Zala megye követeként Pozsonyban kötött barátságot a lapszerkesztővel. Deák már 1836. július 18-ai levelében ígéretet tett Kossuthnak, hogy levelezőt fog keresni, ha másként nem megy, Zala megye főjegyzőjét kéri fel, hogy az érdekesebb megyei határozatokat időnként küldje meg Kossuth számára. Deák azt is megfogadta, hogy többször, amikor csak lehet, maga is pótolni fogja a hézagokat.

A Törvényhatósági Tudósítások 1836. július 1. és 1837. május 7. között kiadott 23 számából összesen nyolc közölt részletesebb zalai vonatkozású tudósításokat. Kossuth lapja hat alkalommal adott közre hosszabb-rövidebb részleteket Deák Ferenc és Hertelendy Károly zalai követek országgyűlési követjelentéséből. A Deák által fogalmazott követjelentés való-

jában politikai röpirattal ért fel, mert számba véve a liberális ellenzék valamennyi, az országgyűlésen korábban terítékre került reformkövetelését, azoknak mintegy programszerű összegzését adta.

Deák több magánlevelében is részletesen tájékoztatta Kossuthot a zalai közgyűléseken zajló országos jelentőségű eseményekről, vitákról és határozatokról, Kossuth pedig általában e beszámolók alapján állította össze lapjának zalai tudósításait. Deák balatonfüredi, 1836. július 30-án kelt levelében röviden írt a közgyűlésről, ahol beiktatták a megye új főispánját, és meghallgatták az országgyűlési követek zárójelentését. Deák utalt arra is, hogy az Olaszországból hazafelé utazó Wesselényi Miklós báró viszi majd magával a Törvényhatósági Tudósítások felévi előfizetési díjait. Deák már megkapta a lap három első számát, és tapasztalatai alapján a következőket írta Kossuthnak:

„A Törvényhatósági Tudósítások folytatása iránt csak annyit mondhatok, hogy hasznuk nagy, a vállalat szent, és én sikerét óhajtom, mert törvény ellenit benne nem látok; folytatásának gyakorlati nehézségeit, melyek különösen részvétlenségből vagy a közlendő tárgyak hiányából eredhetnek, az elkezdett felév majd kifejti, addig próbálni kell; már nyereség az, hogyha nem gátolja tetteleg a kormány annak folytatását.”

Kossuth e levél alapján adott közre rövid összefoglalót a júniusi zalai közgyűlésről lapjának október 8-án kiadott számában. Deák szeptember 12-én arról tájékoztatta Kossuthot, hogy a „jövőre hiteles levelezőnek” Nagy Józsefet, a megye első alügyészét kérte fel, aki meg is ígérte, hogy időnként tudósításokat küld a zalai közgyűlésekről. Nagy József végül mégsem teljesítette vállalását, így Kossuth lapjának 1837. február 26-ai és március 17-ei számában ismét csak Deák beszámolójára hagyatkozott a zalai tudósítások összeállításakor. Deák 1836. december 31-én megkezdett, és 1837. január 25-én folytatott hosszú levelében informálta a lapszerkesztőt a zalai eseményekről. Deák e levelében ismételtlen utalt rá, hogy küldeményeit csak akkor tudja eljuttatni Kossuthhoz, ha valamely megbízható barátja Pestre uta-

zik, mivel a Kossuthnak címzett, vagy csak gyaníthatóan Kossuthnak szóló küldeményeket a postai cenzúra feltartóztatja. Deák itt számolt be a felségsértéssel vádolt országgyűlési ifjak ügyében Bécsbe indított zalai küldöttség sikertelenségéről, valamint az 1837. január 9-én kezdődött zalai közgyűlés tárgyairól és határozatairól is.

Zala megye közgyűlése még 1836 októberében hozta az alábbi végzést: „a rendeknek közkívánására ezúttal elhatározatott még az is, hogy Kossuth Lajos úr által Törvényhatósági Tudósítások neve alatt kiadni kezdett levelezések a nemes vármegye levéltára részére a nemesi kar költségén megszerzessenek”. Míg Kossuth lapjának 1837 tavaszán országszerte 160, Zalában négy előfizetője volt. Deák Ferencen és a vármegye levéltárán kívül előfizetett rá Bezeredy Miklós hahóti apát, és a szenttamási Dóry Imre táblabíró is. A Törvényhatósági Tudósításokat persze jóval többen olvasták, mert számos előfizető további példányokat másoltatott belőle.

Deák 1837. január 25-ei leveléből tudjuk, hogy még az előfizetési díjakat sem merték postán küldeni Kossuthhoz, ezért a vármegyei előfizetést csak jókora késéssel, Deák volt követőarsa, Hertelendy Károly közvetítésével kaphatta kézhez a lapszerkesztő. 1837. február 7-én állította ki Kossuth az alábbi sajtóközvetítő igazolást: „Tekintetes nemes Zala vármegye közönsége Törvényhatósági Tudósításaim 1836-i júliustól 1837-i június végéig számított egész első évi folyamára 50 azaz ötven pengő forintokkal előfizetett.” Nem Kossuthon múlt, hogy vállalását nem volt alkalmá teljesíteni. Lapjának 24., 1837. május

21-ei dátummal készülő számát már nem tudta befejezni, mert május 5-én letartóztatták, és valamennyi iratát lefoglalták.

A kormányzat szinte az első perctől kezdve ferde szemmel nézte Kossuth lapszerkesztői tevékenységét, különösen a Törvényhatósági Tudósítások kiadását. József nádor 1836 májusának végén utasította Pest megye alispánját, hogy tiltsa el Kossuthot a lap megindításától. Kossuth azonban nem hátrált meg, hanem azzal érvelt, hogy nem lapot szerkeszt, hanem ugyanolyan magánlevelezést folytat, amilyent korábban Pozsonyban mintegy három és fél éven át háborítatlanul tehetett. Kossuth 1836 júniusában a vármegyei önkormányzatok védelmét kérte a személyében a megyei tanácskozások nyilvánosságát ért sérelem ellen.

Kossuthnak a törvényhatóságokhoz intézett körlevelét Zala megye 1836. június 20-ai közgyűlésén személyesen Deák Ferenc terjesztette elő, a közgyűlés pedig „közakarattal” vette pártfogásába Kossuth lapjának az ügyét. Deák indítványára feliratot intéztek az uralkodóhoz, amelyben a Kossuthot sújtó nádori tilalom megszüntetését kérték. Zala megye felirata Kossuth védelmében leszögezte, hogy egyetlen törvénycikk sincs, mely a nyilvánosan tárgyalt közügyek írásban való közlését tiltaná, nincs olyan törvény, mely magánlevelezések gyakorlásához kiváltságlevél beszerzését írta elő, és nincs olyan sem, mely azt határozná, hogy a vármegyék közérdekű végzéseit magánlevelezés útján „egy honfi több polgártársával ne közölhesse”.

Három hónappal azután, hogy Kossuth a nádori tilalom ellenére megindította a Törvényhatósági Tudósítások terjesztését, 1836 októberének elején az uralkodó nevében tiltották el Kossuthot a lap folytatásától. Kossuth, felbuzdulva az első körben aratott győzelmén - és immár harminc vármegye támogatására hivatkozva - óvását ismét szétküldte a megyéknek, a tiltás ellenére folytatott lapjában pedig egyre nagyobb teret kapott a kormány eljárása által gerjesztett ellenzéki tiltakozás.

Kossuthnak a másodszori tiltás ellenében a vármegyék pártfogását kérő, 1836. október 5-ei körlevele - mivel időközben nem tartottak közgyűlést - csak 1837. január 9-én került napirendre Zala megyében. „Felvetett Önnek kérelme is a Törvényhatósági Tu-

dósítások ügyében, s e kérelem most is, mint egyébkor, szinte közértelmű s általában forró pártolásra talált, s e részben is a felírás elhatározatott" - írta Deák Kossuthnak a zalai közgyűlés végzéséről. Zala megyének az uralkodóhoz intézett, a korábbi érveket megismétlő, és a tiltás megszüntetését kérő felirata Kossuth ügyét a nemzet egészét ért sérelemmé nyilvánította.

Mivel Kossuth a másodszeri tiltás dacára is tovább szerkesztette és terjesztette a Törvényhatósági Tudósításokat, a bécsi Államkonferencia úgy döntött, hogy katonai karhatalommal fogadják el, és hűtlenségi pert indítanak ellene. 1837. május 5-ére virradó éjszakán történt elfogását követően katonai őrizetbe helyezték, iratait lefoglalták, majd a hónap végén az uralkodó elrendelte a hűtlenségi per megindítását.

A történelekről előbb Kossuth apjának május 6-ai leveléből, majd Pest megye május 22-ei hivatalos átiratából értesült a zalai ellenzék. E levelet Zala megye 1837. május 29-ei közgyűlése vette tárgyalás alá. A közgyűlésen a Kossuth László levelét személyesen előterjesztő Deák Ferenc - az egyik szemtanú szerint - „az egész közönséget érzékenyen megható beszédet mondott, mely által azt eszközölte, hogy e tárgyban felírás történjen [...] Kossuth szabadon bocsátásáért". Zala megye felirata szerint nem volt jogalapja Kossuth fogságba vetésének, mert törvény nem tiltja a magánlevelezést, minden polgárnak joga van sérelmének orvoslásáért a törvényhatóságokhoz folyamodni, a két tiltó parancsot törvénytelenül, a hivatali út megkerülésével adták ki, ezért Kossuth sem volt köteles azoknak engedelmeskedni, ráadásul a lapszerkesztő csupán azt a gyakorlatot folytatta, amit még Pozsonyban kezdett meg, és ami ellen évekig a kormány sem tiltakozott. A zalai felirat tagadta, hogy Kossuth főbenjáró bünt követt volna el, és kérte az uralkodót, hogy Kossuthot engedjék szabadon, és mentsék fel a megalapozatlan vádak alól. A május 29-ei zalai közgyűlésen Kossuth családjának segítségére a jelenlévők adakozása nyomán ezer ezüst forintot gyűjtöttek össze, sőt ezen felül a vármegye nemesi pénztárából további ezer pengőforintot utaltak ki ugyanerre a célra. A zalai adomány végül Deák Ferenc, ill. Wesselényi Miklós báró közvetítésével jutott el Kossuth - fogva tartása miatt - szűkölködő családjához.

Kossuth - a fél ország tiltakozása ellenére - több mint másfél évig állt perben, mígnem vétkesnek találták a hűtlenség bűnében, és 1839. március 2-án négy esztendei börtönbüntetésre ítélték. Zala megye 1839. április 15-ei közgyűlése feliratban tiltakozott az uralkodónál a Kossuthot sújtó megalapozatlan ítélet ellen, az ítélkező bíróság eljárását pedig elfogultnak, sőt törvénytelennek bélyegezte.

Zala megye 1839. május 6-án elfogadott, és Deák Ferenc által kidolgozott országgyűlési követeltatásítása - összefoglalva a kormány által a szólásszabadságon és a sajtószabadságon ejtett sérelmeket - számba vette a Kossuthot ért törvénytelenégeket is, és a legsúlyosabb sérelmek között említette, hogy Kossuthot olyan váciakért ítélték „súlyos és szinte önkényes" büntetésre, melyek „a törvény által meghatározott és elszámolt hűtlenség esetei közt nem foglaltatnak".

Kossuth végül több mint három évet töltött fogságban. 1840. május 10-én bekövetkezett szabadulását nem kis részben Zala megye követének, Deák Ferencnek köszönhetette, aki az országgyűlésen sikerre vitte a bécsi abszolutizmust meghátrálásra kényszerítő ellenzéki taktikát.

A Pesti Hírlap és a zalai ellenzék, 1841-1843

Az 1840. évi országgyűlés végén a bécsi udvar és a magyar ellenzék között megszületett kompromisszum Kossuthot nemcsak kiszabadította börtönéből, de azt is lehetővé tette számára, hogy immár szabadabb politikai légkörben, törvényes feltételek mellett folytathassa lapszerkesztői pályafutását. Az 1841. január 2-án induló Pesti Hírlap szerkesztésével Kossuth a sajtót tette a liberális politika formálásának legnagyobb hatású fórumává. Mivel az ellenzék országgyűlési vezetőinek, Deák Ferencnek és Baththyány Lajos grófnak sem érzéke, sem ambíciója nem volt a lapszerkesztéshez, sőt még a cikkírástól is idegenkedtek, a korábban mások gondolatait csupán szürke eminenciásként közvetítő Kossuth most előtérbe lépett, és egyértelműen átvette a kezdeményezést. Mai szóhasználatlálva ő tematizálta a következő évek hazai közéletét, ő határozta meg a társada-

lomkritika legfontosabb témáit, és az ő írásai jelölték ki a reformkövetelések fő irányait.

Kossuth Pesti Hírlapját Zala megyében vegyes érzelmelekkel fogadták. Egyes értesülések szerint az ifjúság „különösen Zalában, örül a hangnak, mind a tárgynak”, Deák Antal, Ferenc bátyja azonban „nyíltan kimondja, hogy neki sem a lap, sem szerkesztője nem kell”. Hasonló véleményen volt a zalai konzervatívok egyik hangadója, Plánder Ferenc novai esperes, aki az alábbiakat jegyezte fel naplójában 1841-ből: „A viszketeg elmének nagy bálványa, a Pesti Hírlap szerkesztője, Kossuth vagy Bakut uram, szórta, terjesztette a meglegedetlenség zendülést szülő, s mindent veszedelmeztető kárhozatos magvait.” Plánder némi kárörvendéssel tette hozzá, hogy Széchenyi A Kelet népe című röpirata által „Kossuth uram szívének görbesége, tervének veszedelmes volta [...] méltánylag megrovatott”, és sokan kigyógyultak már a „haza veszedelmét készítő hagymázból”.

Szemben a konzervatívok lesújtó véleményével és Széchenyi ingerült kritikájával, Deák Ferenc kezdetől rokonszenvezett a Pesti Hírlappal, noha annak szerkesztésében vagy írásában - Kossuth neheztelése ellenére - semmilyen formában nem működött közre. Deák nézetei közvetve persze megjelentek a lap hasábjain. Így pl. Kossuth 1841. január 27-én közölte Zala vármegye feliratát a vegyes házasságok ügyében, amelyet Deák fogalmazott. Deák később igyekezett Széchenyit lebeszélni a Kossuth elleni támadásról, tagadva, hogy káros lenne az újság izgató hatása. Mint Széchenyihez 1841. március 20-án írott levelében kifejtette: „a hiányok pótlását, a nap

kérdéseit tárgyzó alapos ismeretek részletes fejtegetését, s a közértelmességnek terjesztését, és egy szilárdabb, terjedtebb, és tisztább közvélemény létrehozását” várta leginkább a Pesti Hírlaptól.

Noha Kossuth újságját minden más sajtóterméknél szigorúbban cenzúrázták, a Pesti Hírlap - a Törvényhatósági Tudósítások nyomdokán haladva - így is részletes (a felszólalókat monogrammal azonosító) tudósításokat közölt a vármegyék üléstermeiből. 1841 és 1843 között Kossár József ügyvéd, nemesvita uradalmi ügyész volt a lap zalai levelezője. Kossár kezdetben rendszeresen, később azonban jókora késedelemmel tudósított a zalai közgyűlések vitáiról és határozatairól, sőt időnként hosszú hónapokra el is hallgatott, így - amint Deák írta egyik levelében - „maga Kossuth igen megunta határtalan hanyagságáért”, és más tudósítót keresett helyette.

Kossuth jelentős szerkesztői újítása volt, hogy a Pesti Hírlap állandó rovatává téve ő honosította meg a magyar sajtóban a vezércikket. A lap vezércikkei rendre a legégetőbb, közérdeklődésre leginkább számot tartó politikai kérdéseket állították a figyelem középpontjába. Döntő többségüket maga a szerkesztő, Kossuth írta, ám többször előfordult, hogy a vidéki, köztük a zalai ellenzék neves személyiségei is szóhoz jutottak e rangos rovatban.

A Pesti Hírlap 1842. szeptember 9-ei száma a zalai Csertán Sándor (a későbbi, 1848-as kormánybiztos és országgyűlési képviselő) Egyesületi pont című vezércikkével jelent meg. Csertán a szláv nemzetiségi mozgalmakkal, különösen a horvát (illír) nacionalizmussal szemben egyetlen esélyt látott a magyarság megmaradására: az érdekegyesítést, a szabadságjogok kiterjesztését, a polgári nemzet megteremtését.

Pontosan két héttel később, 1842. szeptember 22-én újabb zalai szerzőtől közölt vezércikket a Pesti Hírlap, Csány Lászlótól, a liberális ellenzék zalai pártvezéréből, akit korábban, a lap indulásakor maga Kossuth kért fel a közreműködésre. Csány Figyelmeztetés című vezércikke az illír és a pánszláv veszedelem elleni nemzeti összefogásra buzdította az egymással szembenálló politikai szekértáborokat. Csány, felidézve a fegyverkező illír nacionalisták magyarellenes cselekedeteit, arra figyelmeztetett, hogy „egymástól eltérő keserű véleményharcunkkal fölhagyva, nézeteinket egyítsük”, máskülönben a

nemzetiségi mozgalmak még újjászületése előtt sirba taszítják a magyar nemzetet. Politikai harcostársának mondataihoz Kossuth az alábbi szerkesztőségi megjegyzést fűzte: „Csány Lászlót e honban a közvélemény oly férfinak ismeri, ki nemcsak nem teremt magának agyrémeket veszedelemről, melyek nincsenek, de sőt fölkeresni szereti a veszélyt, midőn tőle már ezrek visszariadtak; férfiú, ki félni nem tud, [...] - ily férfiú hiú ijesztgetést nem fog ajkain kilebenteni, és mégis azt mondja, s adatokra épült komoly meggyőződéssel mondja, hogy e hon veszélynek indul, s egyesülésre hí föl bennünket, mert önkeblének lelkiereje sejteti vele, miképp ha egyetértünk, e nemzet még mindig elég erős dönthetlen ércfalat képezni, melyen megtörhetik bármi dühöngő éjszaki szél.”

„A nemesség megadóztatásának kísérlete, a Pesti Hírlap boldogtalan politikája értelmében, megyénk szerte elkezdődött” - adta hírül 1843 januárjában az egyik konzervatív napilap zalai tudósítója. A Kossuthot követő liberálisok ekkor azt kívánták elérni, hogy a közteherviselés megvalósításának első lépéseként a nemesség is járuljon hozzá a vármegyék költségeinek fedezésére szolgáló házi adó fizetéséhez.

A kossuthi elképzelést magáévá tette az országgyűlési választásra készülő zalai ellenzék, Deák Ferenc pedig kijelentette, hogy csak akkor vállalja el a követséget, ha Zala megyében is megszavazzák a nemesi adófizetést. Az egész magyar liberális ellenzék hideg zuhanyként érte, amikor 1843. április 4-én, a kormánykörök megbízásából a veszprémi püspök által felbérelt, nemesi kiváltságait féltő zalai kisenemesek leitatott, felheccelt tömege leszavazta az adófizetés tervét, és ezzel lehetetlenné tette Deák Ferenc számára, hogy részt vegyen a következő országgyűlésen. (Deák azért nem vállalhatta el a követséget, mert nem akart meggyőződésével ellenkező nézeteket képviselni.)

„Gyászír. Lapjaink már sajtó alatt voltak, midőn rendkívüli alkalommal hírt vettünk Zalából egy csapásról, melynél nagyobb, melyhez hasonló, országgyűlési reményeinket nem érheté” - e sorokkal vezetete be Kossuth a Pesti Hírlap hasábjain a zalai eseményekről beszámoló rövid tudósítást. Kossuth az új sajtó április 13-ai számában, Zala s az adó című vezércikkében bővebben foglalkozott az eset jelentősé-

gével. Hangsúlyozta, hogy nem a háziadó ügyének zalai bukása a legfájdalmasabb, hanem az, hogy Deák nem lehet jelen az országgyűlésen. Deák „hazafiúi munkásságát a közelgő országgyűlésen nélkülözni közszerencsétlenség volna” - figyelmeztetett Kossuth. Értesülései szerint Pest megye nemessége málnéhány órával a „gyászír” elterjedése után késznek mutatkozott követté választani Deákot, Deák pesti barátai azonban lebeszéltek őket, mert tudták, hogy úgysem vállalná el. Kossuth e gondolatokkal zárta cikkét: „tudniok kell olvasóinknak, hogy Zalában az értetlen durva nyers tömegnek szentségtelen vétke kezekkeli felizgatása már oly eseményeket idézett elő, melyek iránt csak az adhat némi megnyugtatót, hogy oly megyében történtek, melynek értelmes része hosszú évek során keresztül az ország előtt mocsoktalan tiszta fényben áll, s melynek esztét, szívét, az idők viszontagságai alatt meghajolni sohasem tudott férfias jellemét nemzetünk a két Deákban oly magasztosan egyénisítve tiszteli”.

Cikkében Kossuth megérteni látszott Deák álláspontját, valójában azonban nem helyeselte, hogy Deák más megyében sem akar követ lenni. Kossuth - tolmácsolva a pesti ellenzék felfogását - a következőképpen értékelte Deák visszavonulását a Wesselényi Miklóshoz, április 17-én írott levelében: „az embernek háttérbe kell állni a polgár előtt; s én polgárilag nem látom motiválnak [Deák] ellenkezését, s attól, hogy diétán nem lesz, nemcsak azért félek, mert most nélkülözhetlen, hanem azért is, mert a politikai élet olyan, mint a folyó, nem szenved maga előtt irt, hanem betölti azt, ha egyébbel nem, sárral, iszappal; én félek, ha Feri most nem lesz a diétán, helye jövődőre is betöltve marad; [...] s az ő munkaköre aligha összeforraszthatlanul meg nem szakad”.

A zalai események okait egészen más oldalon kereste a liberális és a konzervatív sajtó. A Nemzeti Újság április 15-ei számában Majláth János gróf, a neves konzervatív publicista, megkülönböztetve a Deák vezette törvényes ellenzékét, valamint a Kossuthot követő „vágtható” pártot, egyenesen Kossuth és a Pesti Hírlap túlzó, ellenállást gerjesztő radikalizmusának tulajdonította az adó és Deák zalai bukását. „Kérem a gróftól: hol talál Deák Ferenc politikai életében egyetlen egy betűt, mely a gróftól feljogosítaná reáfogni, hogy [Deák] a Pesti Hírlappal egyet nem

ért?" - utasította vissza Kossuth a vádat lapjának április 20-ai számában, hozzátéve: „Én szerencsés vagyok magamat azok közé számíthatni, kiket Deák barátságával tisztel meg; én ismerem szívének minden érverését, de ezen szoros, meghitt baráti viszony által sem véltem magamat soha arra felhatalmazva lenni, hogy magamat Deák Ferenc politikai hitvallásának tolmácsául vessem föl."

Amint az várható volt, az 1843. április 24-én tartott követválasztás alkalmával Deák nem vállalta el a követséget, és a helyét sem töltötte be senki. A május 18-án megnyitott pozsonyi országgyűlésre Zala megye nem küldött egyetlen követet sem, ezért augusztus 31-én újabb követválasztásra került sor. Ekkor szinte példátlan méretű korteskedés árán - a liberális ellenzék szerezte meg a győzelmet. A többség megszavazta az adófizetést, és követte választották Deákot, aki azonban most sem fogadta el a mandátumot, mert nem értett egyet az ellenzék által alkalmazott, halálos áldozatokat is követelő korteskedéssel.

A Pesti Hírlap szeptember 10-ei száma három teljes oldalt szentelt az újabb zalai eseményeknek. Kossuth itt szinte változtatás nélkül tette közzé Deák Ferenc Klauzál Gáborhoz, szeptember 3-án írt, és az események okainak boncolgatása mellett saját lelki vívódásait is őszintén feltáró levelét. Kommentárjában Kossuth elismerte, hogy az adott körülmények között Deáknak erkölcsileg lehetetlen volt elfogadnia a követséget: „Deák megszűnt volna Deák lenni, megszűnt volna azon polcot, melyre őt a köztisztület emelé, megérdemlem, sőt megszűnt volna politikai karakter lenni, ha hogy a követséget ily körülmények közt elvállalja. [...] A hon nem azért tiszteie meg Deákot oly bizalommal, mivel hogy értelmi tehetségei oly kitunok, hanem azért, mivel egyénisége kitunó' értelmi tehetséget tántoríthatlan jellemmel és szeplőtlen becsületességgel egyesít."

Kossuth balatonfüredi „fürdőélményei" 1842-ben

Kossuth Lajos - tudomásunk szerint - egyetlen alkalommal járt Zala megye jelenlegi területén. 1847 februárjának végén Kehidán kereste fel a betegeskedő Deák Ferencet, és mintegy másfél napig egyeztetette

vele az ellenzéki program - a majdani Ellenzéki Nyilatkozat - alapelveit. Deák és Batthyány Lajos pártelnök kérésére elkísérte Kehidára az Ellenzéki Kör elnöke, Teleki László gróf is, mert egyikük sem bízott abban, hogy Kossuth hűen lejegyezné Deák nézeteit.

Kossuth hosszabb időt csupán a történeti Zala megye egyik - ma már Veszprém megyéhez tartozó - településén, Balatonfüreden töltött. Balatonfüredet a reformkorban élénk fürdőélet jellemezte, és elsősorban szénsavas gyógyvize csábította ide messze földről a gyógyulni, felfrissülni vágyó vendégeket. A vendégek kevésbé a Balatonra épített hideg vizes fürdőkabinokat, sokkal inkább azokat a fürdőházakat vették igénybe, ahol a gyógyforrások felmelegített vizében, kádakban fürödhettek. Népszerű volt a sétáten található, lágyabb vizű gyógyforrás is. Az ivókútból nyert „savanyúvize" ivókúrákon, főként gyomor-bántalmak kezelésére hasznosították. Balatonfüred, kiváló földrajzi fekvésének köszönhetően persze nemcsak a gyógyulás, hanem egyre inkább a szórakozás, a szabadidő társas eltöltésének kedvelt helyszínévé vált, ezért is épült fel éppen itt 1831-ben a Dunántúl első kőszínháza.

Balatonfüred egyik legnevezetesebb épületén, az úgynevezett Horváth-házon - ebben rendezték 1825-ben az első Anna-bált - emléktábla hirdeti, hogy a reformkorban, számos jeles hazafi mellett itt lakott Kossuth Lajos is. Kossuth a balatonfüredi fürdővendégek nyomtatott névsorának tanúsága szerint 1842. június 22-én érkezett Füredre nejével, Meszlényi Teréziával, és két gyermekével, a kis Ferencel és Vil mával. Több hetet töltött itt családjával, füredi élményeit, benyomásait pedig később a Pesti Hírlap 1842. augusztus 7-ei számában, a Calaidoscop című rovatban tette közzé.

Kossuth cikke a balatoni est szinte meszeszerűen szép leírását követően a fürdőtelep hiányosságait és igénytelenségét, különösen pedig a társasági életben megmutatózó kasztszerű elkülönülést, fennhéjázást, származási gőgöt állította pellengérré. „Szép ez a Balaton, szép mindenkoron" - állapította meg Kossuth, majd váratlan fordulattal így folytatta: „és még is az embernek szíve fáj, midőn e roppant vízre tekint. Oly holt, minő csak Palesztinában a megátkózott Holttenger lehet! [...] Volna csak másutt e tó, amarra nyugat felé, s virító városok körülnék, s für-

ge gőzösök ünnepelnék rajta az emberész diadalát; nálunk! Hacsak egy bogarászó fecskecsoport nem röpked fölötte, élettelen s henye, mint egy roppant sír. Mi Isten átka van e nemzetem?"

Kossuth, aki cikkével elsőként vetette fel a balatoni gőzhajózás gondolatát, nem a kívülálló hűvös fölényességével, hanem a tettvágtyól feszülő hazafi indulatával vetette papírra lesújtó véleményét. Bizonyíték felelősségérzetére, hogy néhány évvel később a köztük lévő politikai ellentétek dacára is szerepet vállalt a Széchenyi István által vezetett Balaton Gőzhajózási Társulat szervezésében, sőt, a társaság 1846 áprilisában elfogadott alapszabályait személyesen Kossuth dolgozta ki.

„Füred honunk leglátogatottabb gyógy-fürdővizeti közé tartozik, a látogatott fürdők szokott erényeivel és bűneivel" - váltott át Kossuth írása a társasági élet kritikájára. Pompa és fényűzés az egyik oldalon, a másikon pedig „zagyva tömeg", hetérasereg, szerencselovagok, „szemét jobbról, trágyadomb balról", és „unalom az unalomig". Kossuth benyomásai is megerősítik a vélekedést, hogy „Füreden a társalgási hangulat feszes, gőgös, különözgető". A vendégek klikkeket alkotnak, melyeknek „határvonalait itt a születési, amott a pénzarisztokrácia színezi", az egymás közti érintkezést pedig a „pöffeszkedő gőg" jellemzi. Kossuth világosan látja, hogy mindez „korántsem Füred vétké, hanem sociális [társadalmi] viszonyainké, melyek viszont politikai institutióink természetes eredményei".

Kossuth cikke a továbbiakban elismerően szól a fürdőt birtokló tihanyi apát jobbító szándékáról és erőfeszítésének eredményeiről, azonban azt sem hallgatja el, hogy Füredet Európa egyik legdrágább fürdőhelyének tartja, noha a vendégeknek többnyire maguknak kell gondoskodniuk a kényelmükről és a szórakozásukról is. A fürdő igénytelenségéről Kossuth az alábbi példákat említi: a vendéglő mellett évekig kupacokban áll a szemét, „kivéven, ha egy pajkoskodó szél azt a sétálók szemével érintkezésbe hozza; a Balatonhoz pedig nem lehet lejutni anélkül, hogy az ember gyönyörű trágyadombok illatában ne gyönyörködjék. Rossz időben nem lehet mozdulni, nem a kúthoz jutni, nincs egy fedett sétafolyosó, sem egy társalgási terem; a Balaton-fürdő avult, itt-ott az idő vasfógának maradványai gyalulatlan deszkákkal

pótoltattak ki, melyeknek szálkái, s az emelt fővel szemfüleskedő szegek az ember lábával néha igenis intim találkozásba jönnek; amellet lyuk elég van egyik fürdőszobából a másikba; a férfi közfürdő pedig igen természetes logikával közvetlenül a hölgy fürdőhöz ragasztott; igaz is, hozzá kell a hölgyeket szoktatni az élet vastagabb oldalához".

1842 után évekre visszaesett Balatonfüred vendégforgalma. Lehetett ebben némi része Kossuth elmarasztaló cikkének is, amely azonban sokkal inkább a hiányosságok felszámolására ösztönözte a fürdőket. A szemetet és a trágyahalmokat elűntették, az állatokat más úton hajtották a Balatonhoz, a szerencsejátékokat beszüntették, és orvosolták a fürdőteleppel kapcsolatban megfogalmazott kifogások jelentős részét is. Egyvalamin nem tudtak Füreden változtatni: a megcsontosodott társadalmi szokásokon.

Az Országos Védegylet nagykanizsai osztálya, 1844-1846

Az Országos Védegyesület 1844. október 6-án alakult meg Pozsonyban. Tagjai aláírásukkal és 30 krajcár tagdíj befizetésével kötelezték magukat, hogy hat éven át „csak honi mesteremberek által dolgoztanak, s általában minőségre tekintet nélkül semmiféle iparcikkból, melyből lakvidékükön belföldi kapható vagy megszerezhető, tudva külföldit nem vesznek, nem csináltatnak, nem viselnek, s gyermekeik, gyámoltjajik s cselédjeik által nem viseltetnek".

A védegyelet gyakorlati irányítását az igazgatóvá választott, szinte emberfeletti munkabírású Kossuth Lajos végezte. A védegyelet országsszerte kisebb-nagyobb régiókat összefogó vidéki fiókegyleteket vagy egyesületi osztályokat szervezett. Egy év alatt, 1845 végére közel 140 védegyeleti osztály alakult, és tízedrészük, 14 védegyeleti fiók Zala megyében jött létre. Zalaiban elsőként, az országban pedig ötödikként a kanizsai védegyelet alakult meg. Mind ennek létrejöttében, mind az egész mozgalom zalai elindításában kulcsszerepe volt Csány Lászlónak, a zalai liberális ellenzék pártvezérének.

Csány Kossuthban nem csupán a védegyelet igazgatóját látta, hanem régi barátként és politikai har-

costársként is tisztelte. Tőle várt segítséget és útmutatást a kanizsai védegylet szervezése során is. 1844 decemberében írta Kossuthnak az alábbiakat: „E hónap 6-ára kanizsai vidékbeli Védegylet alakult. Ebben az elnökséget elvállaltam, mert gondoltam, hogy a nehéz kezdetnél némi hasznost cselekedhetek. Eddig tettük, mit rövid idő alatt tenni lehetett, de az ezernyi annyi kétkedések eloszlátására az enyémnél sokkal tágosb tudó, és a dolgoknak bővebb ismerete kívántatik. Jegyzőkönyvünket Önnek, de csak Önnek megküldjük, áttekintés végett; vajon így jó van-e a kezdet? Kérem Önt, az abban foglalt kétségek comóját oldja fel, különben lehet, hogy azt mi majd elvágjuk, de ügyetlenségünk valószínűleg nem fog célhoz vezetni.”

Csány várakozásának megfelelően Kossuth valóban kitüntetett figyelemben részesítette a kanizsai védegylet megalakulásáról küldött beszámolót. 1844 karácsonyának éjszakáján hosszú, részletes válaszlevelet írt Csánynak. A kanizsai védegylet megalakulását örömmel üdvözölte, nemkülönben azt is, hogy abban Csány elvállalta az elnökséget. Miközben igyekezett eloszlanni Csány aggályait, és lelkesen ecsetelte a mozgalom első eredményeit, leplezetlen őszinteséggel tárta fel előtte a védegylettel kapcsolatos elképzeléseit és terveit. Tudósította Csányt a Gyáralapító Társaság megalakulásáról, és ígérte, hogy Zalába is küld aláírási íveket, amelyeken részvényt lehet majd jegyezni.

Az Országos Védegylet igazgatósága nevében Kossuth tartotta a kapcsolatot a vidéki osztályokkal. Igazgatói körleveleiben rendszeresen tájékoztatta a helyi fiókokat a mozgalom eredményeiről és a tendenciákról. Több ilyen, a kanizsai védegyletnek címzett levele is fennmaradt. Kossuth leveleiből tudjuk pl., hogy az egyik kanizsai kereskedő közvetlenül is kapcsolatot tartott a védegylet igazgatójával. Spanier Ferdinánd „fűszerkereskedő és dohánygyámok” Kossuth megbízásából részvényt toborozott a védegylettel szorosán együttműködő Gyáralapító Társaság számára, és összeköttetésben állt a Magyar Kereskedelmi Társaság igazgatójával is.

Kanizsán nem csupán Kossuthnak és a védegyletnek voltak ügynökei, hanem a császári titkosrendőrségnek is. A kanizsai besúgók több-kevesebb rendszerességgel beszámoltak róla, hogy a városban mi-

lyen, Bécsre nézve veszélyesnek tűnő, különösen Kossuth Lajos tevékenységével kapcsolatos politikai jellegű események történnek. A Központi Információs Iroda 1845. február 5-ei jegyzőkönyvében olvashatjuk, hogy Kanizsán Kossuth levelének hatására lázba jöttek, és erős agitációba kezdtek a védegylet helyi vezetői, különösen Tárnok Alajos, a Baththyány-uradalom jószágigazgatója. Később azt jelentették Kanizsáról, hogy a védegylet helyi osztálya 1845. március 9-én közgyűlést tartott, ahol felolvasták Kossuth újabb levelét. A védegylet igazgatója ebben a levélben a kereskedők szigorúbb ellenőrzését kérte, és könyvatos kimutatásokat küldött a hazai gyártású iparcikkekről. Kossuth ügynökéként jellemezte a helyi védegylet valamennyi nevezetes személyiségét az a besúgójelentés, amely 1845. december 27-én érkezett Kanizsáról. A császári titkosrendőrség kanizsai ügynöke 1846. május 6-án küldte Bécsbe az utolsó beszámolóját, amely szerint a helyi védegyleti osztály két nappal korábban tartotta taggyűlését a város tanácstermében. A jelentés kiemelte, hogy a Csány elnökletével folytatott kanizsai tanácskozás Kossuth felhívása nyomán ismételt állást foglalt a hazai ipar, kiváltképp az Iparműtár támogatásáról.

A jól értesült besúgó Kossuth 1846. április 4-én, Csány Lászlóhoz írott hivatalos levelére utalt, amelyben a védegylet igazgatója többek között az alábbi kérést intézte zalai barátjához: „Zala megyében az Országos Védegyletnek legtöbb osztálya van, de többekkel ezek közül oly nehéz a közlekedés, hogy hozzájuk külön-külön Iparműtári jegyeket nem expedíálhatunk [...]. A Tekintetes Úrnak, mint a nagykani-

zalai osztály elnökének, mind ezen helyzeténél, mind a megyébeni tekintélyes állásánál fogva kétségtelenül sikerülend iparműtárunknak életbehozására nemes Zala megyében azon részvétet felkölteni, melynek reményére alapítók intézetünket [...]. Esedezem annak okáért Tekintetes Osztályelnök Úrnak, méltóztassék a nagykanizsai osztály részéről magát a Zala megye alsóbb vidékein lévő védegyleti osztályokkal érintkezésbe tenni, s Spanier Ferdinánd kereskedőtől (kit eziránt mai postával szintűgy értesítünk) annyi alapítványjegyet általvén, amennyinek ezen vidékeken elkéréséhez reménység lehet, azoknak eladására nézve hazafiúi lelkes buzgalma szerint sikeresen intézkedni".

Kossuth zalai vonatkozású pénzügyi és honvédelmi intézkedései 1848-ban

Közismert, hogy az 1848. április 11-én hivatalba lépő Batthyány-kormányban Kossuth a kulcsfontosságú pénzügyminiszteri tárcát kapta. Kossuth nevéhez fűződik az önálló pénzügy megteremtése, mely a nemzeti függetlenség egyik legfontosabb biztosítéka volt. A pénzügyminiszter szinte teljesen üres államkasszát vett át a leköszönt kormányzattól, ám csakhamar úrrá lett a helyzeten. Előbb - május 23-án - kamatos kincstári utalványok kibocsátásával próbálta stabilizálni az ország pénzügyi helyzetét, majd augusztus 5-én az önálló bankjegykibocsátás eszközéhez folyamodott.

Kossuth 1848. április 28-ai pénzügyminiszteri körlevele tájékoztatta Zala megyét arról, hogy minisztériuma május elején kezdi meg működését, és hatáskörébe fog tartozni a közadók, a sójövendelmek, a kincstári birtokok, a vám- és postai bevételek kezelése, valamint a (nemesfém) bányászat irányítása is. Kossuth legtöbb miniszteri rendelete nyomtatott vagy könyvmatos körlevél formájában érkezett Zala megyéhez, mert a Zalát érintő egyedi ügyekben a pénzügyminiszter személyesen csak nagy ritkán intézkedett. Június 18-án viszont maga Kossuth szólította fel Zala megyét, hogy a folyó évben esedékes, mintegy 175 000 forint összegű hadiadónak, „nemkülönben ugyanazon időre járó toborzási segélynek a mielőbbi beszédetése, és a beszédett összegeknek a

nagykanizsai sóhivatal pénztárba befizetése iránt kellően intézkedvén, a fenyegető veszélynek a közös hazátóli elhárítására szükséges eszközöknek eszerinti előteremtésében hazafiúi buzgalommal járjon el". Június 30-án szintén Kossuth értesítette a zalai megyevezetést, miszerint a pénzügyminisztérium közbenjárására a bécsi Austria Bank beleegyezett, hogy a Tóth István, szilvágyi lakos tulajdonában lévő, 165 forintra rúgó, megégett bankjegyek értékét teljes egészében megtéríti, és az illető a nagykanizsai sóhivatalnál veheti fel az összeget.

A kanizsai sóhivatal pénztárán keresztül finanszírozta a Batthyány-kormány a horvát betörés megakadályozására a Dráva folyó mentén felálló őrvonal szervezésének költségeit is. A pénzügyminisztérium ezzel kapcsolatos intézkedéseiről általában az államtitkár tájékoztatta Csány László kormánybiztost. Július 23-án Csány gyámfia, Schmidegg Kálmán gróf Kossuth megbízásából - „minthogy ő dolgai halmaza miatt nem ér reá" - arról értesítette a kormánybiztost, hogy a pénzügyminiszter néhány nappal korábban ötvenezer forintot utalványozott Kanizsára.

Kossuth Lajos születésének 200. évfordulóján kiadott bélyeg

Az 1848. szeptember 11-ei horvát támadást, és a Batthyány-kormány lemondását követő zűrzavaros belpolitikai helyzetben, szeptember 21-én tette közzé a Kossuth Hírlapja a volt pénzügyminiszter felhívását, mely népfelkelést hirdetett Jellasics ellen. „Fel, fel, zalai, somogyi, baranyai, tolnai, fejéri nép, ne hagyjátok vagyonotokat a rablóknak martalékul, véd-

jétek magatokat! Innen a kormány küld sereget sereg után védelmetekre. De védjétek ti is magatokat, kisebb-nagyobb csapatokban háborítsátok, fogyasszátok az ellenséget!" - szöveg Kossuth felhívása. „Ha Somogynek, Zalának, Tolna, Baranya, Fejérnek, Veszprémnek minden kaszaforgató embere esküt tesz magának Istenre, a haza szent nevére, s a nemzet becsületére, hogy addig nem nyugszik, míg mindenik legalább egy rabló horvátot poklokra nem küld, két hét alatt hírmondó sem marad a pártütők-ből."

1848. szeptember 22-én Kossuth bízta meg képviselőtársát, a zalai születésű Királyi Pált, miszerint menjen Somogy és Zala megyékbe, „oly célból, hogy a népet a veszélyről, mely őt fenyegeti és a hazát, felvilágosítsa, s általános felkelésre és ország védelmére fellelkesítse". Kossuth ekkor tulajdonképpen annak az országgyűlési bizottságnak a tagjaként intézkedett, amely még szeptember 15-én jött létre Batthyány Lajos miniszterelnök honvédelmi intézkedéseinek ellenőrzésére. Ez az országgyűlési bizottság vette fel szeptember 30-án az Országos Honvédelmi Bizottmány (OHB) nevet. Október 8-án a képviselőház hivatalosan is felruházta az OHB-t a végrehajtó hatalom gyakorlásának jogával. Ezen a napon választották Kossuthot a kollegiális - a tárcákat el nem osztó, azokat közösen felügyelő - kormány, az OHB elnökévé.

Kossuth egyik első OHB elnöki intézkedéseként megbízható és erélyes kormánybiztosokat nevezett ki az ország legveszélyeztetettebb pontjaira. Hivatalba lépésének napján, október 8-án állította ki Csertán Sándor zalai kormánybiztos alábbi megbízólevelét is: „Horváth Vilmos kormánybiztos úrnak folyó hó 6-áról kelt, s a miniszterelnökhöz intézett hivatalos levelében tisztéről lemondván, a Honvédelmi Bizottmány Ont helyébe nevezi ki ezennel kormánybiztosul, s mindazoknak vitelével és pontos végrehajtásával, mik a lemondott kormánybiztos köréhez tartoztak, Önt bízta meg [...]. Bizton reményli a Bizottmány, hogy Ön ebbeli felhívásának engedve, a haza megmentésére nézve teendők körül minden buzgósággal járand el; különösen pedig a népfelkelés rendezését teendői legfontosbbitának tartva, e tekintetben legkevesbet sem mulasztand el, mi mindnyájunk közös célját, a haza megvédelmezését elősegítendő."

Kossuthtól a későbbiekben jobbra csak nyomtatott elnöki körlevelek érkeztek Zalába, a megyével kapcsolatos konkrét ügyekben általában az OHB valamely más tagja járt el. A kivételek közé tartozik az OHB november 9-ei rendelete, melyben maga az elnök, Kossuth utasította Zala megyét „az ellenség táborában magyar hazája ellen" harcoló, és ezért hazárulónak nyilvánított Inkey Eduárd ingó és ingatlan javainak zár alá vételére. Kossuth egyik utolsó, Zalára vonatkozó intézkedése az volt, hogy 1849. január 4-én felszólította Csertán Sándor kormánybiztos, lépjen érintkezésbe a Bakonyban portyázó szabadcsapatokkal, és szervezzen népfelkelést a császáriak által megszállt megyében.

Idézett levéltári források

- Magyar Országos Levéltár (MOL)
H 103. Csány László kormánybiztos iratai 19. doboz. (Kossuth Lajos levelei Csány Lászlóhoz)
Zala Megyei Levéltár (ZML)
Egyedi vegyes iratok gyűjteménye 5766. sz. (Plánder Ferenc esperes feljegyzései a novai keresztelési anyakönyvben, 1841.)
Egyedi vegyes iratok gyűjteménye 5828. sz. (Kossuth védegyeleti körlevele, 1845. május 9.)
Zala vármegye Állandó Bizottmányának iratai 1848: 25., 1052., 1195., 2357.
Zala vármegye közgyűlésének jegyzőkönyvei 1836:2233., 1837:848.
Zala vármegye közgyűlésének iratai 1837:850., 1843:2969.
Zala vármegye nemesi felkelési pénztárának iratai. 17-18/1837.
Csertán Sándor kormánybiztos megbízólevele, Bp., 1848. október 8. (Csertán Ferenc tulajdonában, Zalaegerszegen)

Felhasznált irodalom

- A Batthyány-kormány igazságügyi minisztere. (Szerk. Molnár András) Zalaegerszeg, 1998. (Zalai Gyűjtemény 43.)
Deák Ferenc emlékezete. Levelek 1822-1875. (Szerk. Váczy János) Bp., 1890.
Deák Ferenc kiadatlan leveleiből. (Válogatta, jegyzetekkel ellátta és az előszót írta Sándor Pál) Bp., 1992.
Deák Ferenc: Válogatott politikai írások és beszédek. (Sajtó alá rend. Deák Ágnes és Molnár András) Bp., 2001. 1-2. köt.
Ferenczi Zoltán: Deák élete. Bp., 1904. 1-3. köt.
Hermann Róbert: Kossuth Lajos életútja. In: „...leborulok a nemzet nagysága előtt". A Kossuth hagyaték. (Szerk. Körömczi Katalin) Bp., 1994.
Katona Csaba: A balatonfüredi nyár - anno 1861. In: Pannon Tükör 2001. 2. sz. 12-23. p.

- Kossáry Domokos: Kossuth Lajos a reformkorban. Bp., 1946.
- Kossuth Hírlapja 1848. szeptember 21.
- Kossuth Lajos: Ifjúkori iratok. Törvényhatósági Tudósítások. (Kossuth Lajos Összes Munkái VI.) (Sajtó alá rend. Barta István) Bp., 1906.
- Kossuth Lajos az első magyar felelős minisztériumban. (Kossuth Lajos Összes Munkái XII.) (Sajtó alá rend. Sinkovits István) Bp., 1957.
- Kossuth Lajos az Országos Honvédelmi Bizottmány élén. I-II. rész. (Kossuth Lajos Összes Munkái XIII-XIV.) (Sajtó alá rend. Barta István) Bp., 1952-1953.
- Kossuth Lajos. (Magyar Szabadelvűek) (Sajtó alá rend. Pajkossy Gábor) Bp., 1999.
- Molnár András: Csány László a zalai reformellenzék élén. In: Kossuth kormánybiztosa Csány László 1790-1849, (Zalai Gyűjtemény 30.) (Szerk. Molnár András) Zalaegerszeg, 1990. 5-60. p.~
- Molnár András: Deák Ferenc és Zala megye feliratai a szólásszabadság ügyében (1836-1839). In: Levéltári Közlemények 65. évf. 1-2. sz. Bp., 1994. 129-152. p.
- Molnár András: A magyarok Mózes és a haza bölcse, Kossuth és Deák. In: Kossuth Lajos 1802-1894, Kossuth Lajos és kortársai. Bp., 2002. 23-37. p.
- Molnár András: Védegyelet Nagykanizsán. Zalai Múzeum 7. Közlemények Zala megye múzeumaiból. (Szerk. Kunics Zsuzsa) Zalaegerszeg, 1997. 123-128. p.
- Nemzeti Újság, 1843. április 15.
- Névsora a t. cz. Balaton Füredi fürdővendégeknek 1842-dik ében. Veszprém, 1843. (nyomtatvány)
- Pesti Hírlap, 1841. január 27., 1842. augusztus 7., 1842. szeptember 9., 1842. szeptember 22., 1843. április 6., 1843. április 13., 1843. április 20., 1843. szeptember 10.
- Szabad György: Kossuth politikai pályája ismert és ismeretlen megnyilatkozásai tükrében. Bp., 1977.
- Takács Péter: Deák Ferenc és a Törvényhatósági Tudósítások. In: A Bessenyei György Tanárképző Főiskola tudományos közleményei. 7/A. Marxizmus-leninizmus, történettudomány. (Szerk. Hársfalvi Péter) Nyíregyháza, 1977.
- Tanulmányok Deák Ferencről. (Szerk. Degré Alajos) Zalaegerszeg, 1976. (Zalai Gyűjtemény 5.)
- Vajda Lászlóné: Cserfán Sándor, Zala megye kormánybiztosa (1809-1864). In: Zalai történeti tanulmányok. (Zalai Gyűjtemény 35.) (Szerk. Bilkei Irén) Zalaegerszeg, 1994. 215-242. p.
- Viszota Gyula: A Kelet Népe történetéhez. In: Budapesti Szemle 1903. 116. köt. 322. sz.
- Zákonyi Ferenc: Balatonfüred. Adalékok Balatonfüred történetéhez a kezdetektől 1945-ig. Veszprém, 1988.

Függelék

1.

Pest, 1841. január 6.

**Kossuth Lajos körlevele (Csány Lászlóhoz)
a Pesti Hírlap megindításáról**

Elvállalván szerkesztését a Pesti Hírlapnak, melyből az első számot mutatványul iderekeszteni szerencsénk van, hazafiúi szíves tisztelettel kérjük meg Önt, méltóztassék közcélú dolgozatunkban nagybecsű közremunkolásával segíteni. A socialis [társadalmi, közösségi] javítások nagy kérdéseinek minden oldalról megvitatására nyit szabad tért feuilletonunk [tárcánk], de sikert csak úgy remélhetünk, ha lelkes honfitársaink e socialis nagy kérdések: statusgazdaság, nemzetiség, tudományok, művészet, földmívelés, ipar s hasonlók köréből közredolgozásukkal érett bölcsességek gazdag gyümölcsével gyámolítanak. Erre kérjük meg Önt a közügynek nevében. Főlapunkra nézve hitelességgel párosult gyors közlés mindenekelőtt amit óhajtunk, mert amannak hiánya pletykatárrá teszi a hírlapot, emennek hiánya óságbélyegét üti rá. A tárgyaknak, miket a közönséggel tudatni óhajtunk s érdekesnek vélünk, egész tömegét kijelelnünk nem lehet, saját bölcs belátása, s a célnak, mely a kiadó hirdetményében s a mi bevezető cikkelyünkben van kitézve, tiszta felfogása legbiztosabban fogja Önt a megválasztásban vezérelni; mi csak annyit megjegyzést engedünk magunknak, hogy a törvény s helyhatósági életet megyékről, mint városokról különös figyelmébe ajánljuk. A megyei gyűlések érdekes határozatait mennyire lehet, a jegyzőkönyv saját szavaival szeretnők bírni s itt amott a vitatások öszleges resuméját [összegzését] is. Óhajtanók előre tudni a közgyűlések határnapjait s a tárgyat is, mely néha a hirdetményben előre kijeleltetik. A tudni óhajtottak közé számítjuk még a büntetőbíró-ság statisticáját, értvén a rabok és perek öszvegét, amennyire lehet, a bűnök főbb osztályzataival hány per véteik fel, hány végeztek be törvényfolyamonként? Különös tekintettel a halálos büntetésekre, s ha lehetne, némi összehasonlítási adatokat a múlttól és jelenről. A háziadó előleges kivetését öszvegben s egyes rubricákban ha lehet, szintűgy összehasonlítási adatokkal, s adandó alkalommal a rovatos öszzeírás egy példányát. Továbbá dolgozóházak, polgári per

statisticája, katonatartás s ennek admodionalis [szállítási] vagy megváltási terhei, deperditák [vesztésegek], örök megváltások, népnevelés ügyébeni intézkedések s javítások magyarosítás, nagyobb út, híd-építési munkák; fölkelési s egyéb nemesi pénztárak, újoncállítás, ló- és selyemtenyésztes állapotja a nép-nél, mindezeket s ezekhez hasonlókat azokhoz szá-mítunk, mikről lapjainkban szólani főképpen szere-tünk. Legyünk munkások a nemzeti jövőndő kifejté-sében. Óhajva várt leveleit postán e cím alatt: „A Pesti Hírlap szerkesztőségének” Pestre, a különös-beket pedig magány alkalommal egyenesen az alul-írotthoz (Borz utca 150. sz.) utasítatni kérjük. Fo-gadja Ön szíves tisztelettel párosult üdvözetünket.
Költ Pesten télhó 6-án 1841.

A Pesti Hírlap Szerkesztősége
Kossuth Lajos

Eredeti tisztaát. MOL H 103. 19. d.

2.

Pest, 1843. szeptember 15.

**Kossuth Lajos levele Csány Lászlóhoz
Deák Ferenc magatartásának megítéléséről**

Pest, szeptember 15. 1843.

Tisztelt barátom!

Tegnap vettem becses levelét. Lelki állapotját, kedé-lye hangulatát nemcsak megfogni tudom, hanem tökéletesen értem is, ámbár amint hírlapomban is ki-jelentém, úgy állván a dolgok mikint egyik tudósítóm előadja, meg kell vallanom, hogy Deákot, s igencsak Deákot oly exceptionalis [rendkívüli] helyzetben lá-tom, miszerint lelkem mélyéből mondom, hogy másképpen cselekedni, mint cselekedett, erkölcsi lehetetlenség volt, s én legalább azt tartom, hogy megszűnt volna politikai jellem lenni, ha másképp cselekszik, amint Kegyetek is megszűntek volna po-litikai characterek lenni, ha függetlenül azon tekintet-től, vállalja-e Deák vagy nem a követséget, minden lehető el nem követtek volna, hogy Zala becsülete helyreálljon. Ez nyerve van, s így amennyiben a dolog

Kegyeteket illeti, a győzelem is teljes s az objectivus cél is eléretett.

Én psychologicce [lelkileg] igen meg tudom fogni Kegyetek ingerültségét, de legyen szabad emlékeztet-nem, hogy a közügy előtt minden személyes érzelem-nek háttérbe kell vonulni, ezt Kegyed bizonyosan szín-túgy érzi, ha lehet még melegebben érzi, mint én, s mi-után ez így van, engedje kérdenem: nyer-e vagy veszít a közügy, ha Kegyetek most Deák ellen nyilvánosan kikelnek, s ötöt gyöngének, oktalanul makacsnak s character gyarlónak festik? Oly bővében vagyunk-e a tiszta lelkiismeretű honfiaknak, hogy nekünk, még ha logice hibázott, de tiszta szeplőtelen jó lélekkel hibá-zott volna is, elvbarátink legkitűnőbb individualitása „in propria viscera senire” [saját bensőjében érezni] szabad legyen? Oly sokan vagyunk-e, hogy magunk igyekezzünk megdönteni notabilitásainknak [kitűnősé-geinknek] még lehető jövőndőjét is? Nem mondom én ugyan, és sohasem is fogom mondani, hogy elveinktől magánali az Istennek kedvéért is eltérjünk csak egy ha-jszálnyira is, de kérdem: mi haszna, Istenért mi hasz-na lehet annak a közre, a hazára, ha Önök Deákot nyilván megtámadandják? Most Önök tisztán állnak Isten, hon s önlelkiismeretök előtt, mint a hazánali hű bajnokai; szórjanak cél nélkül rosszallást Deák fejére; önérzelmeiknek fognak hízelegni, de - engedjen oly magasztos jellemhez, minő az Öné férfias őszin-teséggel szólanom - nem fognak tisztán állani sem Is-ten, sem a hon előtt, mert minden képzelhető cél nélkül Deákot impossibilissá [elfogadhatatlanná] teszik jövőndőre is.

Röviden kell írnom. Legyen ez elég. 5 most kér-dem, kívánja-e Ön, hogy tudósításának azon részét, mely csak egyedül Deákot korholja, felvegyem a hír-lapban? Válaszát kérem és várom. Ha X közlésében akárki magát igazságtalanul bántva érzi vagy tényeket elferdítve lát, feleljen az ügyre s lapom nyitva áll, bár ha Deák characterének rovására is; de cél nélkül megtámadni Deákot, testvéri kezekkel lerántani őt a porba - kérem, mire vezet ez.

Válaszát ismételve kérem, s változhatlan hű tisztelettel öröklök [sic!]

tisztelő barátja
Kossuth

Eredeti tisztaát. MOL H 103. 19. d.

3.

Pest, 1844. december 24.
Kossuth Lajos levele Csány Lászlóhoz
az Országos Védegyesület és annak
kanizsai osztálya ügyében

Tekintetes úr, tisztelt barátom!

Isten áldása szállja meg Önt, hogy kipótolhatlan és két, s mindazt, mit Önben oly rég tisztelünk, nem voná meg a hontól, nem voná meg Zalától a munka cselekvés íme [sic!] napjain. Mivé lennénk, ha azok, kiknek leikök szintoly erős, s jellemök szilárd, mint szívök nemes, tiszta és hű, veszteglésben hagynák nyugodni azon befolyást, melyet egész vidékekre gyakorolhatnak. Még egyszer: Isten áldása szállja meg Önt!

Csuztyól, s másoktól igazán örömmel hallám Hegyetek intézkedéseit: annál nagyobb örömmel, minél erősebben meg vagyok győződve, hogy az associatio [társulás] eszméjében kell keresnünk az üdvöt, ha van még számunkra üdv, s hogy ezt Kegyetek a politikai elvrokonság, a politikai jellem terére is átültetik, oly cselekvény, melynek - jól mondja Ön - az egészre nézve dús eredménye lehet.

Az Országos Védegyesület kanizsai osztályának megalakulását nagy örömmel értettük; még nagyobb én azt, hogy Ön az elnökséget elvállalá. A jegyzőkönyvre nyomban feleltem, s amire nézve szükséges vala, megtettem jegyzetimet. A dolog egyébiránt jól van, amint van. Ezen egyesület minden mások felett oly természetű, hogy a valóság nem a formákban, nem is egyes specialitásokban fekszik, hanem a dolog lényegében; különösen azon jóakarásban, mellyel egy vagy más egyéniség a honi műipar pártolása irányát viseltetik. Épp azért nem is sok erőt helyezek abba, vajon valaki kissé tágabban vagy szorosabban magyarázza-e azon kivételeket, mik a tilalom alul általánosan fölmentvék, mint például a gazdasági szerszámokat, mik iránt Kegyed kérdést teszen. Az individualis enthusiasmus [egyéni lelkesedés] a legjobb magyarázó, s én örömmel mondhatom, hogy amint egyrészt tízannyi ember teljesíti a Védegyelet szabályait, mint amennyi aláírva van, úgy az aláírók s nem aláírt ügybarátok félenk, de jóakarató roppant serege, szigorúbban teljesíti, mint szorosan tartoznék. A Véde-

gyesület maga - félretéve azon befolyás momentumát, mellyel a vám kérdések a törvényhozási megoldására lehet, s lenni fog okvetlenül - a socialis téren magában nem cél. hanem eszköz arra, hogy gyáriparunk támadjon, mert arra, hogy nálunk a mi viszonyaink között támadhasson, hogy valaki reá csak gondoljon is, enunciólni [kijelenteni] kellett egy roppant nemzeti manifestációban [kinyilatkoztatásban] a honi gyártmány kelendőségének biztosítását - ezen számvetés alaposságát minden nap erősben igazolja; azok vagyunk ma is, mik tegnap valánk, geographiai, populationalis [népességi], financialis [pénzügyi] viszonyaink egy hajszálnyival sem változtak, s miért nem jutott még pár hónap előtt egy külföldi gyárnak is eszébe hazánkba telepedni, bármennyire édesgetők? S miért jó most francia, belga, württembergi, szász, sweici [svájci], cseh, monva, osztrák egymás után, adván szobám kilincset egymásnak kezébe, s várva órákig, míg velem szólhatni a sor reákerül? És kérdez adatokat, és tesz ajánlatokat, és kíván útmutatást a bámulatig? Miért? Mert enuncióltuk a magyar mű kelendőségének biztosítását, s kivetők vele a maszlagot, mely a gyárnokot legjobban vonza. De tevők azt minden kitelhető engedékenységgel, nem kívánunk többet, mint elsőbbséget a magyar műnek, csak azt, hogy ne vegyünk külföldit, amiből lakvidékünkön magyar kapható.

De ha a felébresztett hazai szellem továbbmegy rokonszenvében, ha a zalai hölgyek - kik szabály betűje szerint mehettek volna külföldi musselin [helyesen: mousseline] de lain-ben [gyapjúmuszlinban] táncvígalmába, mert az akkoron magyar még nem volt - a szabály lelkét vevék, és öltözének Ramasetterkék kartonába; ki ne áldaná őket eme magyarázatért? Így magyarázzák Kegyetek például a vasat is, ha ki styriai kapát veszen, nem töri meg szabályát, mert a gazdasági szerszám ki van véve, de ha ki nem veszen, s megelégit a pohovellait, az nem a betűt, hanem a célt, a szellemet tartá szem előtt, és jót cselekedett. Nyereség, ha ki nem vétkezik, de aki erényt cselekvék, többet tön, mint csak azt, hogy nem vétkezett. És bizonytal nem veend külföldi szeget, ha magvart kap - mi pedig gonddal leszünk, hogy egy év múlva kísértetbe se jöjjön külföldit venni, mert szintoly magyart kapand. Ennyit a kötelezés magyarázatáról. Mi már benne vagyunk a második stadiumba,

melynek okvetlenül kelle következni. A Védegylet passív nyilatkozata megtevé az első lépést, és jelentkezének az ajánlatok, de sok volt, ki némi segílyt kért vala; egyik, mert 40 ezer forintos vállalatra csak 20 ezere volt; másik mert akará, hogy sokunknak materialis [anyagi] érdekében álljon őt mindenütt és mindenképp pártolni. Tehát pénzt kellett teremteni gyárak keletkezésének előmozdítására. Előre bocsáték egy pár egyes vállalatot, majd mondám: lássátok uraim, ez majd így menend minden héten, s ti gazdagabbak megunjátok, középszerűek nem bírjátok, s ti szegények hozzá nem járulhattok a száz s ezer forintos actiákhoz [részvényekhez]. Állítsunk hát egy általános gyáralapító társaságot; tegyük az actiát 10 forintra, hogy a szegény is részt vehessen; a százasoknak mondjuk, hogy négyszerre fog befizetni, hogy ne vegyen tizet, ki lassan fizetve százat vehet, az ezereseknek még adjunk hosszabb időt, s mondjuk, hogy aki ezereket ír, jó lélekkel mondhatandja, hogy hoc titulo [ilyen jogcímen] tartozásának eleget tőn, s nem leend kénytelen minden héten specialiter [különösen] aláírni; azért ne gondoljuk, hogy minden erő ki lesz merítve, mert ha például Kassán posztógyár jó szóba, Kassa s vidéke azért aláírand, - ez telket, amaz épületet adand, s annál örömeztőbb, mint hogy abban bízik, hogy amit a vidék a maga specialis javára összehozni nem bír, a hiányt a gyáralapító társaság fedezendi. És ha egymilliót így összehozunk, behúzend két-három milliót az országba, s vele technicus [műszaki] tehetséget is. Mert a vállalkozó, ki nek 100 000 forintos vállalathoz 80 000 forintja van, örömezt áll társaságba oly egyesülettel, melynél ezerek érdekelvék, mert ezerek pártfogásában bizonyos ezreknek álland érdekében, hogy gyárának kelete legyen. Ez visszahatand a Védegyesület passivus de hatalmas mezejére; ez a nemzet moralis érzetére, mert ezereknek szíve dobogand fel, mondván: ama füstölő gőzkéményben, ama zörgő hámorban, ama kopogó szövíszékben az én garasom is benne van. Ember az Isten majma, szeret teremteni, és jól teszi. Aztán ha Isten segít, s egy kis dividenda [osztalék] is kinövi magát, a gyáralapító részvényes társaság 10 forintos részlet jegyei egy kis currens mediumot [kelendő eszközt] is képezhetnek, talán éppen úgy, mint a banknota [bankjegy], vagy talán jobban, mert kamatot hajtnak. Még száz okot mondhatnék, de minek

ezt Önnek? Elég, hogy eszmém elfogadtatot, s még születése előtt. Karjaira vevé azt a népnek általános sympathiája. De hátra volt még egy teendő.

A kormány sanda szemmel nézi működésünket a Védegyletben. Tisztviselőit - oh, botrány! - eltiltá az aláírástól [talán visszahúzza, mert az aláírástól igen, de a résztvétől el nem tilthatá, sőt amaz tiltva, ezt neveié]. Sok gyárnok félve közelíte hozzánk, mert félt, hogy kedvelen a kormány előtt. És szónokaik megtámadának. Én gondolám, ezt parírozni [kivédeni] kell. Tehát szegletnek kell őket szorítani. „Hát ti nem akarjátok, hogy legyen e honnak műipara?” - kérdeznék. [Ki merjen erre nemet mondani!] „Dehogy nem! - felelének ők - de a modor rossz, melyen indultok, a Védegylet eszköznek nem célszerű, állításatok csak gyárakat, majd meglátjátok” stb. És mi azt mondók: „im itt van a gyáralapító részvényes társaság - ez nem a Védegyesület szülöttje, dehogy az! Isten őrizz, ez egészen kívül van a Védegyleten. Tetszik a pohár? Mert ha nem, mi tetszik hát? És elég az hozzá, kidolgozó a tervet, aztán meghívtuk, indifferens [semleges] térre a casinóba öke[[méket is, Ürményi a koronaőr elnököt, és 100 000 forintot egy este aláírtunk. Dec[ember] 22-én megalakultunk, a jövő héten egy milliónyi actiát kibocsátunk, és Keglevich a tárnok az elnökünk és Széchenyi István és Lujavára a váltótörvényszék elnöke és Dessewffy a kormánypárt szónoka, és Batthyány Lajos és Batthyány Kázmér, a Védegylet elnöke, és Teleki László, a Védegylet alelnöke, és én, a Védegylet igazgatója, és Sz[en]tkirályi, a Védegylet pesti vidékének elnöke, s a gazdag Ullman s Frölich hatályos pesti nagykereskedő, képezzük együtt a kormányzó választmányt, meglátandók és gondoskodandók, hogy gváraink külföldi pénzzel, de a mi segedelmünkkel keletekzenek. És a bécsi német, ki piacát veszve ide sóvárog és remegve kérdi, mit mond a kormány - felderül, mint a sógor az ötödik icce sörnél, ha mondom neki, hogy a Gyáralapító Társaságnak elnöke a tárnok őexcellenciája, azon magas helyzetű királyi tisztviselő, ki ha a nádor nincs jelen, a n[agv] m[éltóságú] fő kormányshéknél is elnököl. Eddig vagyunk; mondjon rá Kegyed áment, ha jól cselekvénk - Istenre mondom, nem kis munka volt. Egy éve, hogy megírtam a „Kiábrándulást” - mikint szidtak, mikint piszkoltak. Én hallgattam, s mentem uta-

mon; „der erste Aufzug" [az első felvonás], ha Isten is úgy akarja. De ne hagyjanak el Hegyetek engem gyöngét és erőtelent; vezessenek, tanácsoljanak, ha rosszat tesztek, feszítsenek meg, de ha jót, pártoljanak. Mindenféle „clique" [önző érdekszövetség] van a görbe világon; s ezer ármány, ezer hiúság, ezer rosszakarat, jó csak úgy lehetséges, ha azt hiszik, hogy sokan egyetértünk. Oszolják el e képzelt nimbus. és jó éjszakát.

Jövő héten ívek mennek Zalába. Deák Ferkónak egy ideiglenest már megküldtem.

Azt mondá Kegyed, hogy kevésbé avatott a dolgokba. Gondolám megbocsát, ha avatásul ennyit közlök. Sapienti sat. [Okos ember kevés szóból is ért.]

Most kérdéseire csak néhány betűt; éjfél van, nappal nem írhatok, s roncsolt szemem káprázik az éji mécsné, s rövid nyugalomra vágyok közbajtól, örökös küzdéstől és házi élelem gondtól fáradt tagjaim.

Éppen most nyomtattatom a nagy bajjal gyűjtögetett iparcímeket elküldendő országszerte, hogy a kereskedők megtudják mit hol kaphatnak.

Az iparműcsarnok Szent György napra szintűgy megnyíland - ha Isten segít, hamarabb is- gyűlhelye leszen a magyar iparnak, s nagybani árubolija, hola gyámok előlegezést áruira, a becsületes kereskedő hitelt talál. Addig segítsenek magokon, amint tudnak. „Man kann nicht anmeen [helyesen: annehmen] aus der Erde stampfen, es wachst kein Kornfeld aufder flachen Hand" [Nem hihetjük azt, hogy a földből egyszerre teremthetünk, nem nő gabonamező a tenyéren] - mond Schiller. Egy dobantásra nem teremthetünk. Azonban be-be köszöntnek immár Zalából is a kereskedők, és én utasítom, amint lehet. Türelem, egy kis resignatio [lemondás] s engedékenység.

Az iránt, hogy minő viszonyban állanak a vidékek igazgatóságai az országos központtal, az alapszabáís, ha nagyobb buzgalommal ernyedetlenebb szorgalommal, s tisztább kézzel és jobb akarattal nem is (mert annyival tartozom önérzetemnek, hogy e részben nagyobb hűség, s tisztább akarat lehetőségét el ne ismerjem), de bizonyosan több ügyességgel viselendi, mint legjobb akaratom mellett is én tehetém. Ha ellenben a választmány azt gondolná, hogy meg kell maradnom igazgatónak, mivelhogy egyesületi mozgalmaink sikerére nézve az idő szerfelett becses, az pedig mindenesetre a legügyesebb egyéniségnél is ne

Istenért, ne dismembrálják [darabolják fel] Kegyetek az Országos Védegyelet egységi eszméjét, mindazon erőt, mi e szóban fekszik. Kanizsai, sümeigi, lugosi, eperjesi, egerszegi, ipolysági, s azon osztály nem dismembrál, de a kanizsai, egerszegi s a többi egyesülése egy zalaiban, igen.

Többet nem bírok írni. Isten áldja Önt. Tartson meg számomra nemes keblében egy kis hajlandóságot, mit én igen igen nagyra becsülök

tisztelő polgártársra

Kossuth Lajos

Eredeti tisztázata. MOL H 103. 19. d.

4.

Pest, 1845. május 9.

Kossuth Lajos levele az Országos Védegyesület Nagykanizsa vidéki osztályának bizottmányához

Országos Védegyesület Kanizsa vidéki osztálya tisztelt bizottmányának

Tisztelt Bizottmány!

Roncsolt egészségemnek egy kis falusi lég s falusias mozgalom általi helyrehozása, s házi körülményeim, melyek a folytonos városi lakást nem igen bírják, kényszerítnek, hogy Szent György nap óta a nyári hónapokban gyakrabban mulassak Pestől csak órányira fekvő falusi lakomban. E szempontból megkértem az Országos Védegyesület igazgató választmányát, hogy ha úgy véli, miként egyesületünk igazgatójának fontos hivatása azt kívánja, hogy az szakadatlanul Pesten legyen, méltóztassék az igazgatóságot oly férfúra átruházni, ki ezen kívánságnak eleget tehet, mit én kétségtelenül legjobbnak vélnék, és az igazgató választmánynak nagyobb megnyugvással ajánlók, minél inkább meg vagyok győződve, hogy oly tagtársakban nem szűkölködünk, kik ezen hivatalt roppant kiterjedésű s szerfelett sokoldalú munkaköre mellett (mert annyival tartozom önérzetemnek, hogy e részben nagyobb hűség, s tisztább akarat lehetőségét el ne ismerjem), de bizonyosan több ügyességgel viselendi, mint legjobb akaratom mellett is én tehetém. Ha ellenben a választmány azt gondolná, hogy meg kell maradnom igazgatónak, mivelhogy egyesületi mozgalmaink sikerére nézve az idő szerfelett becses, az pedig mindenesetre a legügyesebb egyéniségnél is ne

mi időbe kerülne, hogy a viszonyokkal megismerkedjék és azon ezernyi szálak bonyodalmában eligazodjék, melyek részint, mivel az iparköri mozgalmak első tényezőjét, az Iparegyesületet több évek óta igazgatom, részint mivel a Védegyesület első perce óta állásomnál fogva én vagyok annak minden viszonyai-ba leginkább beavatva, ujjaim között fordultanak meg; ha mondom a válaszmány e tekintetekből azt gondolná, hogy nekem kell igazgatónak maradnom, én azt csak azon esetre tarthatom meg, ha nekem megengedtetik, hogy (természetesen az egyesületnek legkisebb költséget sem okozva) egy segédet tartsak, ki bizonyos hivatalos órákban naponkint az egyesület hivatalában megjelenend, az érkező leveleket általveszi, a látogatókat, jelentkezőket, folyamodókat elfogadja, ami rögtön teljesítendő, azonnal teljesíti, egyébkint nekem a közbenjöttokról naponkint jelentést teend, s azt és a leveleket (a falusi lakásommali közlekedés folytonos és könnyű lévén) szintúgy naponkint nekem kiküldi, én pedig egy írnok segédemével a levelezést úgy a vidéki osztályokkal, mint egyebekkel szakadatlanul folytatom, terveket előkészítek, vállalatokat létesítek, s ha oly tárgy adja magát elő, mely pesteni jelenlétemet megkívánja, azonnal, különben legalább válaszmányi ülésekre rendszeren bejövök, s erőm s tehetségem szerint egyesületünk ügyeit előmozdítani meg nem szűnök.

Az igazgató válaszmánynak érdemetlen személyem iránt mutatott megtisztelő bizodalommal tett szett az utóbbi combinatiót elfogadni, s engem a következő nyári hónapokban is az igazgatóság ekkinti vitelével megtisztelni, mit én szíves köszönettel fogadva kötelességemnek tartottam a tisztelt Bizottmánnyal is tudatni; először azért, mivel az Istennek különbféle teremtményei vannak e honban, s köztük olyanok is, kik egyesületünknek nem éppen nemes indulatú rosszakarói, kiknek a hírköltés, rágalom, pletyka és gyanúsítás szokott mesterségük, kik tehát amint a Gyáralapító Társaságnak szerencsétlen gondolattal szóba hozott, de az ápril[is] 13-án tartott közgyűlésen egész erővel s osztatlan közakarattal meghíúsított feloszlási hírét már előre azon pletyka költésre zsákmányolák ki, hogy a Védegyesület oszlik el, mit ez nekünk örömmünkre, nekik pedig nagy sajnálatukra - mondhatom tenni nemcsak nem fog, de sőt már megtörhetlen erőre emelkedve rosszakaró-

inak hatalmasan fejére nőtt, úgy meglehet, hogy falusi magányomba vonulásom hírét is oda fogják torzítani, mintha a Védegyesület igazgatóságától vonulnék vissza, miszerint azokban aggodalmat költsenek, kik a Védegyesület igazgatóságának általami vitelében némi bizodalmat helyeznek, s azt a mozgalommal ugyanazonítni szívesek. Szükségesnek tartám tehát a tisztelt Bizottmányt tisztelettel megkérni, méltóztassanak az ily híreszteléseknek legkisebb hitelt sem adva, sőt méltóztassanak hálásan méltányolandó bizodalommal meggyőződve lenni, hogy ha bármennyi áldozatokba kerüljön is, sem az önérdék, sem az annyi rágalmak közt természetes nyugalmi vágya visszavonulásra nem bírand, s nincs a rettegteseknek annyi hatalma, a rágalmaknak annyi bántalma, s a szédítéseknek oly mesterkélt manoeuvre [cselvetése], mely pályámtól csak egy lépésnyire is félre téríteni, vagy meglankasztani képes legyen. Én tehát az igazgatóságtól, ha tagtársaim megbecsülhetlen bizalmukra érdemesnek tartanak, nemcsak vissza nem vonulok, sőt valamint eddig, úgy ezután is minden erőmet s tehetségemet egyesületünk fenntartására, kifejlesztésére s hatásának növelésére fordítandom, megtörhetlen munkás kitartással tanúsítandó, miként szívem mélyében fogamzott meggyőződést fejeztem ki, midőn az egykor általam vezetett Pesti Hírlap „Kiábrándulás” című vezércikkében a socialis tért ajánlottam polgártársaimnak, mint olyan tért, melyen a nemzeti érdekeinkkel egyirányú haladásban leggyorsabban s legközvetlenebb sikerrel és hatással lehet működni, és magának a törvényhozásnak is annyi akadályokkal gátolt ösvényét is hatalmasan előkészíteni, s én bizonytal nem leszek munkátlan szemlélője azon egyesületi mozgalmaknak, melyek elveimmel, hitemmel annyira megegyeznek, annál kevésbé leszek pedig, minél inkább meg vagyok győződve, hogy valamint vámviszonyainknak törvényhozás útján nemzeti érdekeinkkel összhangzó kiegyenlítésére hatalmasabb előkészítő lépést a Védegyesületnél nem választhatunk volna, úgy még sok egyebet is, s legközelebb, hogy példát említek, a közteherviselést, a hypothecalis [jelzálog] bancot szintúgy socialis úton fogjuk részint életbe hozni, részint törvényhozás útján életbehozását eszközölni, méltóztassék egyszersmind meggyőződve lenni, hogy falun mulatásom idejére tett intézkedéseink s igaza-

tói segédemnek, egyesületi pénztárnok Stuller Ferenc úrnak hű buzgalma annyira biztosít, bogj' falun mutatásom hivatalom ügyvitelében legkisebb hátramaradást sem okozand. Teszem másodszer ez értesítést azért, hogy megkérjem alázattal a tisztelt Bizottmányt, méltóztassék jövőbeni leveleit nem eddigi szállásomra, hanem az ipar s védegyesületek közös szállására (Újvilág s Hatvani utca szöglet, Ilkey ház első emelet) utasítani; ott mindig leszen, aki átvegye, a nyomban teljesíthetőket teljesítse, nekem pedig a leveleket kezemhez juttassa, miszerint én is haladéktalanul teljesíthessem mindazt, ami állásomnál fogva talán csak általam teljesíthető.

Tisztelettel s nagyrabecsüléssel

*A tisztelt Bizottmánynak alázatos szolgálja
Pesten május 9-én 1845.*

*Kossuth Lajos
igazgató*

Eredeti tisztázata. ZML Egyedi vegyes iratok gyűjteménye 5828. sz. A körlevelet - kisebb eltérésekkel - közli Gelléri Mór: Ötven év a magyar ipar történetéből 1842-1892. Bp., 1892. 135-137. p.

5.

Pest, 1845. december 30.

Kivonat Kossuth Lajosnak a védegyelet Nagykanizsa vidéki osztálya bizottmányához intézett leveléből

Kossuth Lajos igazgatónak a kanizsai vidéki osztály bizottmányához 30. X[december] 1845. kelt és intézett levelének kivonatja

Megjegyeztetik, miként a közgyűlésen nyert tapasztalatok egyesületünk gyakorlati sikerét s a nemzet életéből már kiírhatlan meggyökeredzését annyira kitüntetik, hogy egyesületünk bővebb kifejtése már sokkal könnyebb lehet, mint aminő ezernyi akadályok közötti megindítása vala.

Ezen kifejtés kettőt igényel. Egyik a tagok számának szaporítását, a másik a belsőintenzívus előhaladást. Ez utóbbi a tisztelt vidéki osztályok mindenkor lelkes közremunkálása mellett, inkább az igazgató választmányhivatásához tartozik, az első kiváltképpen a tisztelt vidéki osztályok erélyes buzgalmától függ.

Ami az intenzív előhaladást illeti, ebbéli munkásságunk ezen évben, 1846, főképp két tárgyra leend irányozva. Egyik a productiónak [termelésnek] szaporítása, s a műiparos törekvéseknek pénzerővel gyámoltása. Másik a hazai műiparcikkek kelendőségén előmozdítása.

Ami a productio szaporítását illeti: a műipar állapotja ekkorig Európában két bajban szenved; egyik az, hogy a műipar és földművelés nincsen egymással kellő viszonyba hozva, a földműves azon értékesítésben, melyre nyerstermékének ára a gyártás által emeltetik, nem osztozik, sőt a gyámok azon törekszik, hogy a nyers terméket minél olcsóbban vegye a földművelőtől, s a gyár(t)mányt minél jobban adhassa el a földművelőnek. Másik baj az, hogy a gyáripari nyereség egyes gyárvállalkozók javára szolgál, a gyári munkások seregének sorsa már hónapra sincs biztosítva, keresete és jóléte nehéz munkájával arányban nem áll, elégedett tehát nem lehet, mert a gyárvállalatnak az ő munkájával előidézett nyereségében nem részesül.

Oly gyárvállalatok létrehozásával szükséges a productio növelését előmozdítani, melyeknek nyereségében a természető, kinek természetmánya ott feldolgoztatik, s a gyármunkás, ki munkájával nyers terméket értékesíteni segíti, aránylag szintűgy részesüljön, mint a tőkepenzes, ki pénzét a gyárvállalatba fekteti.

A dolog alapelvei következők. Megállapodván abban, hogy egy bizonyos vidék minő nemére a gyáriparnak nyújt egyéb kellékek mellett elegendő nyersanyagot, megtetetik a számvetés, mennyi pénz kell a gyárápületre, gyárfelszerelésre s azon forgalomra, mely a következő második alapelv mellett szükséges. Ez összeszereltetvén; ezen tőkepenz tulajdonosai

részvényeik útján a vállalat tiszta nyereségében osztoznak, de csak osztoznak, nem egyedül kapják azt. Második alapelvül állítatik fel, hogy azon mezei gazdák, kik időnként a gyárminőségnek megfelelő nyersterményeiket a gyárnak eladják, természetmányaik alku szerénti árának 2/3-át vagy 3/4-ét előlegezésül, vagy körülmény szerint egészen is nyomban kikapják ugyan, de ezért a gyárnak eladott természetményök egész árával azon évben szinte részvényeseknek tekintetnek, s ami nyereséget nyújtand az évi mérleg, tisztabban arány szerint részesülnek. A gyártás általi értékesítésnek haszna tehát a földművelőre is közvetlen

kiterjedő. Harmadik tényezője a gyárvállalati nyereségfebbeli eszme azért közöltetik a tisztelt bizottnek a gyármunkás, ki a vállalathoz sem pénzzel, sem mánnal, miszerint először az igazgatóság munkatermesztménnyel nem járulhat ugyan, de járul munkájákkálatának iránya felől tudomása legyen, másodsorval. Munkájának bére kifizettetik, de azon munkának éalkalom adasson a gyönyörű eszme iránt fellelkesülni téke szintúgy részvénynek tekintetik, melynek aránya szerént a mérleg nyereségben osztozik.

E dolgot világosabbá teendi[k] a tőkepenzesekre, természetőkre és gyármunkásokra nézvést az eredeti levélben felhozott többrendbeli példák: [...]

Azokból a tisztelt bizottmány látni fogja, miként az egész rendszer igen egyszerű, s sokkal is egyszerűbb, mint például a M[agyar] Kereskedelmi Társaság könyvvitele, hol az 1300 részvényes közül mindeniknek külön lapja van, melyben kamatai, melyeket kap, s osztalékai javára, késedelmi kamatai terhére iratnak, s azonkívül minden külön repce, gabona, gyapjú, bor, váltó, hitellel, szállítás s a többi üzletnek külön lapja van.

Ezen rendszernek jótékonyosságát minden egyes tag átlátandja, hogyha a vidékek minősége szerént itt lisztgyárok, amott gyapjú, len, kender, dohány, selyem, bőr, sertéshús szózó s a többi gyárak ezen rendszer alapján felállítatnak, minő lökést adand ez a köznemzeti vagyonságnak, mennyire emeli a földműves jövedelmét, mennyire biztosítja a szegény közmunkás existenciáját [megélhetését], minő ösztönt ad a szorgalomnak, mennyire kibékíti a különböző osztályok érdekeit, biztosítja a nemzet belnyugalmát, s magának a Védegyletnek is sikerét előmozdítja.

A munkának capitalisatiója [tőkésítése] mellett módot kell a gyármunkásnak nyújtani, hogy két keze keresetéből becsületesen élhessen, némi élvben is részesülhessen, s ne nyomorogjon máról-holnapra biizonnyalanságban. Célunkban van tehát a fentebb elmondott elvek után állítandó gyárakat akként szerkezni, hogy ott a gyármunkások lakással, élelemmel, ruházattal, betegápolással s a többi assotiatiojok [társulásuk] alapján közösen olcsóbban elláthatassanak, s évi osztalékaikból tartalék pénztárt is képezhessenek, melyből gyermekeiket nevelhessék, elagott társaikat táplálhassák, árváik sorsát bizonyos mértékben kibocsáthassák. Ezen itt fővonásaiban előadott rendszer azok közé tartozik, melyek cselekvést igényelnek, s nem szavakat.

Folyó 1846. évben az leend iparkodása a tisztelt igazgató Úmak, hogy egy ily vállalatot létesíthessen.

s készséget nyilvánítani, hogy ha valamely vidéken ilynemű gyárvállalat alapítása szándékolatnék, tervek s költségvetés kidolgozásával, gyár felszerelésről gondoskodással, alkalmas gyárigazgatók s művezetők megszerzésével szolgálni legédesebb kötelességének isméri tiszelt Igazgató Úr.

A szükséges tőkepenzről gondoskodás az, mit az európai pénzvizonyokat zavarba hozó általános nanciális crisis [pénzügyi válság] mellett tisztelt Igazgató Úr, tehetetlensége érzetében magára nem vállalhat. Talán van vagy lehet eset, hogy van oly vidéken fennállított takarékpénztár, hol a kereskedelmi forgalom csekélyebb, hogysem a takarékpénztárok gyűltelége gyors forgalomban tartathatnának, vagy ha nem állítatott még fel takarékpénztár, felállítathatnék, s felállításakor oly alapokra tétethetnek, hogy annak eszméje a fellebb leírt gyánállalati rendszerrel öszveköve legyen. Ezen rendszer nem egyéb, mint a takarékpénztári eszmének bővebb kifejtése, kifejtés alatt értvén azt, hogy akkorig csak a megtakarított készpénz volt a takarékpénztárba tethető, s a betevők kamatot kaptak, de az intézet nyereségében nem részesültek, ezen rendszer alapján pedig gyárilag feldolgozható természetmény, sőt a pusztá kézimunka is betehető, s az intézet nyereségében osztozik.

Továbbá minthogy örökös panaszok emeltettek sok vidékekről, hogy honi gyártmányok nem kaphatók, máshonnan pedig, hogy a kereskedők az árucikkeket drágán adták, azért szükséges volt iparkodni egy iparműtárt felállítani, melynek legközelebbi célja a gyárnokoktól készpénzben nagyban vásárolni, és a kereskedőknek nagyban hitelt adni. Az alaptőke 200 000 pengőforintokban megállapítatni határozatott olyformán, hogy ezen alap 5 pengőforintos jegyekkel gyűjtessék. Az alapítvány jövedelmeiből évenként sorshúzás útján ezen 5 pengőforintos jegyekből annyi húzatik ki, mennyit a jövedelem enged, és nyer 1000 pengőforintot azon jegy, mely utolján húzatik ki, a többi pedig 5 pengőforinton kívül, kamatot ugyan nem kap, de kisebb nyereseményekben részesülend. 1 ó év alatt minden 5 pengőforintos jegy

kihúzzatik, s amely utolsó marad, nyereg közel 100 000 pengő forintokat.

Ezen eszme mellett meg nem nyughatván, tervbe van egymillió pengőforinttal takarékpénztári eszme szerint egy műiparbanknak felállítása, és az alappénzt többnyire külföldön szándékozik ifj. Szabó Pál úr [befektetni?] többeknek közbenjárásával. A bank betételeket elfogad, s kamattal visszafizeti. Különbözik a takarékpénztáraktól abban, hogy a bank jövedelme, mely a költségek fedezésén és az alapítványok 6 % kamatainak lerovásán felül megmarad, nem fog a részvényesek javára felosztani, hanem csak 1/3-ad részben, másik 1/3-ad rész tartalék pénztárban tétetik, a harmadik 1/3-ad rész pedig nagyobb nyereségekre osztva a betevők között sorshúzás szerint kiosztatik.

Végre emlékeztetik a vidék azon szavakra, melyek az egyesületünk aláírási íveinek fejezetében állanak: az egyesület minden tag buzgalmától megvárja, hogy legalább egy tagtársat szerezzen. Ki-ki elhiheti, hogy be nem zárják, ha a védegyelet tagjává léssen, hívatkozva tehát a tisztelt tagtársak hazafiúi lelkesedésére, a vidéki bizottmányok buzgalmára legyenek munkások, hogy az 1846-i közgyűlés és [re] kétszeresített számú egyesület képviselőit egybegyűjteni lehessen. A védegyelet megvárja, hogy minden tag legalább egy tagtársat szerezzen.

A tisztelt bizottmányok alázatos szolgálója

Kossuth Lajos m. k.
igazgató

Egykorú, kivonatos másolat. MOL H 103. 19. d.

6.

Pest, 1846. április 4.

Kossuth Lajos levele az Országos Védegyelet Nagykanizsa vidéki osztályának elnökéhez, Csány Lászlóhoz az Iparműtár ügyében

Az Országos Védegyelet Nagykanizsa vidéki osztálya elnökének

Pest, ápril[is] 4-én 1846.

Tekintetes Osztályelnök Úr!

Nem kételkedem, hogy Tekintetes Elnök Ur[nak] s a tisztelt bizottmányoknak már rég kezébe jutott azon

kérelem, melyet december 30-ról többek között az Iparműtár ügyében is írtam volt, arról tudósítván a tisztelt vidéki osztályokat, miként az Iparműtári alapítványjegyek gyorsabb eladásának eszközzésére Bárány Ferdinánd urat utazó ügynökünknek választandjuk. Egy másik levelemben arról is értesítém a Tekintetes Urat. miként Bárány urat már valósággal útnak is indítók a dunántúli megyékbe, Zala megyének hazafiait, kiket honunk ügyeiben lelkes vezéreinknek ismerünk, szintűgy meglátogatandót. Sőt számvételi bizottság tekintetében Zalaegerszegre Mayer, Nagykanizsára pedig Spanier kereskedő urakhoz előre egyegy ezer, összesen 2000 db alapítványjegyet küldöttünk, miszerint ügynökünket a kezénél volt jegyek iránti számvétel mellett az alapítványjegyekkel újólag elláthatassák.

Azonban Bárány úr eljárását elannyira késedelmesnek tapasztalók, hogy újjának sikerétől várva, Iparműtárunkat a Medárd napi pesti vásárra meg nem nyithatók, mert már 6 hete utazik, s még Pestről csak Győrre jutott. Pedig azon Európa-szerte tapasztalt kereskedelmi pangás, mely minden forgalmat meghalad, hazánkra is oly nyomasztólag hat, hogy az Iparműtárnak megnyitását a gyárnokok szorult állapota halaszthatlan szükségessé teszi.

Elhatározók tehát a közönség részvételének igénybevételét Bárány úr utazásának csigalassúságához nem kömi, hanem a Védegyesület vidéki osztályainak tisztelt bizottmányait kérni meg, méltóztatnának minden alkalmalattal tapasztalt buzgalmukat velünk e fontos vállalat elősegítésében is éreztetni, s az Iparműtári alapítványjegyeknek vidékeiken kelendőseget eszközölni.

Zala megyében az Országos Védegyesületnek legtöbb osztálya van, de többekkel ezek közül oly nehéz a közlekedés, hogy hozzájuk külön-külön Iparműtári jegyeket nem expedíálhatunk [küldhetünk], inert pénzürtékük lévén, s mi számadással tartozván; útközbeni eltévedésnek egyesületünket ki nem tehetjük.

A Tekintetes Úrnak, mint a nagykanizsai osztály elnökének, mind ezen helyzeténél, mind a megyébeni tekintélyes állásánál fogva kétségtelenül sikerülend Iparműtárunknak életbehozására nemes Zala megyében azon részvételt felkölteni, melynek reményére alapítók intézetünket, a hazai műipar forgalmának már nemcsak hatályos, de valósággal nélkülözhetlen eszközlőjét.

Esedezem annak okáért Tekintetes Osztályelnök Úrnak, méltóztatassék a nagykanizsai osztály részéről

magát a Zala megye alsóbb vidékein lévő védegyleti osztályokkal érintkezésbe tenni, s Spanier Ferdinánd kereskedőtől (kit eziránt mai postával szintúgy értesítünk) annyi alapítványjegyet általvén, amennyinek ezen vidékeken elkeléséhez reménység lehet, azoknak eladására nézve hazafiúi lelkes buzgalma szerént sikeresen intézkedni.

Hasonlót írok a zalaegerszegi osztálynak is, minthogy ez a zalai alsó vidékektől távolabb esik, egyszersmind mai postával Deák Ferenc barátunkat is hatályos közremunkálásra felkérni bátor valék.

Mely kérésemhez még azon másikat is csatolom, hogy mivel Iparműtárunkat a Medárd napi pesti vásárra gazdagon osztályozott gyűjteléssel megnyitni kötelességünk, evégett pedig vásárlásokat kell tennünk, méltóztassék akként intézkedni, hogy ápril[is] végéig az elkelendett alapítványjegyek ára beküldessék, mire nézve Spanier úrnak a A4agyar Kereskedelmi Társaság igazgatójávali ismeretsége talán alkalomul szolgáland, minden esetre pedig magunk alkalmazása végett a sikerről értesíttessünk.

Van szerencsém az alsó zalai vidéki osztályok elnökeinek neveit érintkezési könnyítés tekintetéből közleni.

Különös tisztelettel s nagyrabecsüléssel
A tekintetes úrnak alázatos szolgálója
Kossuth Lajos védegy[leti] igazg[ató]

Alsólendva - elnök Gyika Jenő
alelnök Kerkapoly Sándor
Kiskomárom - elnök gróf Schidegg Kálmán
alelnök Bogyay Pál
Letenye - elnök gróf Andrássy Gyula
alelnök Szakonyi János

Eredeti tisztázata. MOL H 103. 19. d.

7.

Budapest, 1848. június 18.
Kossuth Lajos pénzügyminiszter leirata
Zala megyéhez a hadiadó és a toborzási
segély mielőbbi befizetéséről

937/PM.

Zala megye közönségének

A haza nehéz körülményei, melyek úgy annak köz-, mint az egyesek külön jogait és vagyonát vésszel fenyegetik, szükségessé tevék, hogy e megyei közönséget a közelebbi hongyűlésen hozott VIII. törvény-cikk 3. szakaszának mielőbbi sikerbei vételére figyelmeztetve, eleve felhíjam, miszerint folyó évi ápril[is] hó végével 116.025 forint 36 20/32 krajcár fizetlenül maradt, valamint május hó 1-től october hó végeig járó 58.521 forint 31 18/32 krajcár, és így összesen 174.547 forint 8 6/32 krajcárt tevő hadi adónak, nem különben ugyanazon időre járó toborzási segélynek mielőbbi beszederése, és a beszedendett összegeknek a nagykanizsai sóhivatal pénztárba befizetése iránt kellően intézkedvén, a fenyegető veszély[nek] a közös hazatéli elhárítására szükséges eszközöknek e szerinti előteremtésében hazafiúi buzgalommal járjon el; lángoló honszeretete e megyei közönségnek ebbeli figyelmeztetésem biztos sikeréről leginkább kezeskedvén.

Kelt Budapesten, 1848. évi június hó 18-án

Pénzügyi minister
Kossuth Lajos

Eredeti tisztázata. Zala Megyei Levéltár Zala vármegye Állandó Bizottmányának iratai 1848:1052.

8.

Buda, 1848. június 30.
Kossuth Lajos pénzügyminiszter leirata
Zala megyéhez Tóth István szilvágyi lakos
kárpótlásáról

6514/2614 P.M./P.O. A pénzügyi ministertől

Zala megye közönségének

Itteni közbenjárás következtében a bécsi Austriai Bank Tóth István szilvágyi lakos tulajdonához tartozó, öszvesen 165 forintra rúgóg megégett bankjegyeknek teljes értékükbeni megtérítését elhatározta.

Ezen illetménynek utalványozása, és illetőleg a kanizsai sóhivatalnál Tóth István számára leendő ki-

fizetése mai nap elrendeltevén; ugyanerről e megye folyó évi április hó 11-én 1540. szám alatt a volt királyi helytartótanácsához intézett felírására hivatkozólag Tóth István folyamodásának visszarekesztése mellett ezennel értesítetik.

Budán, június 30-án 1848.

*A pénzügyi minister
Kossuth Lajos*

Eredeti tisztázat. Zala Megyei Levéltár Zala vármegye Állandó Bizottmányának iratai 1848:1195.

delmezését elősegítendi. Tudósítását időről időre elvárván.

Kelt Budapest, october 8-án 1848.

*A király s haza nevében
a nemzet képviselői által megbízott
Országos Honvédelmi Bizottmány
Kossuth Lajos elnök
Madarász László b. t.*

Eredeti tisztázat. Csertán Ferenc magántulajdona, Zalaegerszeg

**9.
Budapest, 1848. október 8.
Kossuth Lajos,
az Országos Honvédelmi Bizottmány
elnöke kormánybiztosi
megbízást ad
Csertán Sándor képviselőnek**

918/esz

*Az Országos Honvédelmi
Bizottmány
Csertán Sándor úrnak*

*Horváth Vilmos kormánybiztos úrnak folyó hó 6-
ról kelt, s a miniszerelnökhöz intézett hivatalos le-
velében tisztéről lemondván, a Honvédelmi Bizott-
mány Önt helyébe nevezi ki ezennel kormánybizto-
sul, s mindazoknak vitelével és pontos végrehajtá-
sával, mik a lemondott kormánybiztos köréhez tar-
toztak, Önt bízva meg - nevezett Horváth Vilmos
urat oda utasítván mai napról, hogy a reá bízva
volt ügyeket tárgyzató iratokat Önnek általadja, s
Önt teendőire nézve ismereteivel tájékozni szíves-
kedjék.*

*Bizton reményli a Bizottmány, hogy Ön ebbeli fel-
hívásának engedve, a haza megmentésére nézve teen-
dők körül minden buzgósággal járand el; különösen
pedig a népfelkelés rendezését teendői legfontosbbi-
kának tartva, e tekintetben legkevesbet sem mulasz-
taná el, mi mindnyájunk közös célját, a haza megvé-*

**10.
Pest, 1848. november 9.
Kossuth Lajosnak, az Országos
Honvédelmi Bizottmány elnökének leirata
Zala megyéhez a hazaáruló Inkey Eduárd
javainak zár alá vételéről**

2573/e.

*Az Országos Honvédelmi Bizottmány
Zala megye közönségének*

*Inkey Eduárd, ki az ellenség táborába magyar hazája
ellen (Windisch-Gratz oldala mellett) harcolt és har-
col, mint honáruló tekintve, minden ingó s ingatlan
javait zár alá tétetni határozta a Honv[édelmi] Bi-
zottmány; melynek végrehajtására az illető megyei
hatóság utasítatván, a végrehajtásra kiküldetik.*

Pest, november 9-én 1848.

*A Honvéd[elmi] bizottmány
Kossuth Lajos elnök*

Eredeti tisztázat. Zala Megyei Levéltár Zala vármegye Állandó Bizottmányának iratai 1848:2357. Közli Degré Alajos - Kerecsényi Edit: Az 1848-49. évi szabadságharc zalai történetére vonatkozó iratok. In: Zalai Tükör 1974. I. köt. 1848/9. zalai eseménytörténete. 133. p.